

Vabariigi Valitsuse määruse „Sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivate õigusaktide tundmise eksami korraldaja, ulatus, tingimused ja läbiviimise kord“ eelnou seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõukohase määrusega reguleeritakse sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivate õigusaktide tundmise eksami korraldajat, ulatust, tingimusi ja läbiviimise korda. Eksamil hinnatakse vastutava isiku õiguslaseid teadmisi sõjarelvade ning laske- ja lahingumoonaga seotud nõuete valdkonnas. Eksami positiivsele hindele sooritamine on vastutava isikuna tegutsemise õiguslikuks eelduseks. Eksam tuleb sooritada korduvalt iga viie aasta järel. Eksamit korraldab Politsei- ja Piirivalveamet, kes valmistab koostöös teiste puudutatud asutustega ette eksamiküsimused ja – vastused, hindamisjuhendi ning moodustab eksami läbiviimiseks eksamikomisjoni.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kaitseministeeriumi õiguskasakond koostöös Siseministeeriumi ja tema valitsemisala asutuste ja Kaitsevägega. Eelnõu normitehnilise kontrolli on teinud Kaitseministeeriumi õiguskasloomel nõunik Sander Põllumäe (sander.pollumae@kaitseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja algtekstid on keeleliselt toimetanud Luisa Tõlkebüroo eesti keele vanemtoimetaja Helen Noormägi (helen.noormagi@luisa.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu on koostatud Riigikogus 20.11.2024 vastu võetud relvaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse¹ § 1 punktides 19 – 22 tehtavate muudatustest lähtuvalt. Relvaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu nr 468 SE² teise lugemise käigus täiendati eelnõu punktidega 19 – 22, mis reguleerivad sõjarelva ja relvasüsteemi käitleva ettevõtja vastutavale isikule esitatavaid nõudeid, sh eksami sooritamise kohustust. Muudatuse kohta on antud järgmine selgitus: „Vastutava isiku tegevus ei eeldada kvalifikatsiooni (vt KutS § 3 p 5), vaid oluline on tagada, et enne tööülesannete täitmisele asumist ning perioodiliselt viie aasta järel hinnatakse vastutava isiku teadmisi sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemise õigusaktide tundmise ning, kui ettevõtja tegeleb sõjarelva laskemoona või lahingumoonaga käitlemisega, siis laskemoona ja lahingumoonaga käitlemisega seotud õigusaktidest. Tegemist on ühe teadmise hindamisega, mitte tervikliku kutsealal nõutava kutseoskuse tõendamise ehk kvalifikatsiooniga. Sellest tulenevalt on sätet muudetud tervikuna ja jäetud välja kvalifikatsiooni nõue, samuti loobutud varasemas ettepanekus sisaldunud pädevustunnistuse nõudest. Vastutava isiku õigusteadmisi sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemise õigusaktide tundmist kontrollitakse eksami käigus.“ (vt eelnõu teise lugemise seletuskiri, muudatusettepanek nr 2)

Eelnõu ei ole seotud koalitsioonilepingu ega Vabariigi Valitsuse tegevuskavas sätestatud eesmärkidega.

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/112122024001>.

² <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/6af5a052-2757-4a32-8048-7cc285580339/relvaseaduse-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus/>

Eelnõus ei muudeta kehtivat määrust.

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 9 paragrahvist.

Eelnõu § 1

Eelnõukohases määruses reguleeritakse sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivate õigusaktide tundmise eksami korraldaja, ulatus, tingimused ning kord. Määrus on antud [relvaseaduse \(RelvS\) 01.01.2025 jõustunud redaktsiooni § 83²⁵ lg 4¹](#) alusel, mille kohaselt kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivate õigusaktide tundmise eksami korraldaja, ulatuse, tingimused ning läbiviimise korra. Tegemist on kohustusliku volitusnormiga, mille kohaselt on Vabariigi Valitsus kohustatud määruse andma. Tegemist on *praeter legem* määrusega, sest seadus ei määra kindlaks eksami korraldajat, ulatust, sisu ega korraldust.

Volitusnormi kohaselt tuleb määruses reguleerida järgmised asjaolud: 1) eksami ulatus, st milliste õigusteadmiste kohta eksam tuleb sooritada; 2) eksami korraldaja, st milline asutus vastutab eksami ettevalmistamise ja läbiviimise eest; 3) eksami tingimused, st kuidas sisuliselt toimub eksamineeritava õigusteadmiste hindamine, ning 4) eksami kord, st kuidas eksam menetluslikult läbi viiakse. Määrusega reguleeritakse eksami läbiviimine ulatuses, mis puudutab taotleja ja eksamineeritava õigusi ja kohustusi. Eksami ettevalmistamise ja läbiviimisega seotud töökorralduslikud küsimused lahendatakse Politsei- ja Piirivalveameti või eksamikomisjoni poolt koostatavate dokumentidega. Eksamiga seotud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seadust.

Eelnõu § 1 lõikes 1 kehtestatakse määruse reguleerimisala vastavalt volitusnormile (vt eespool). Riigikohus on korduvalt rõhutanud määruste reguleerimisala täpse määratlemise vajadust. Volitusnormiga luuakse materiaalõiguslik alus isiku põhiõiguste riivamiseks. Seetõttu, tulenevalt seadusereservatsiooni nõudest, peab volitusnormi reguleerimisala olema täpselt määratletud ning sellest peab nähtuma haldustegevuse sisu, ulatus ja maht (RKHKo 13.11.2009, [3-3-1-63-09](#), p 14). Sellest tulenevalt on määruse reguleerimisala sõnastamisel lähtutud volitusnormi sõnastusest.

Eelnõu § 1 lõikes 2 sätestatakse: „Määrust kohaldatakse relvaseaduse § 83²⁵ lõikes 4 sätestatud sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivate õigusaktide tundmise hindamisel.“ Selle sättega kitsendatakse määruse isikulist ja sisulist kohaldamisala, määrates, et määrust kohaldatakse üksnes relvaseaduse § 83²⁵ lõikes 4 nimetatud teadmiste hindamisel. See säte seob määruse sisuliselt seadusliku alusega ja takistab selle laiendamist isikutele, keda ei ole seaduses nimetatud. Rakendamisel tuleb kontrollida, kas eksamineeritava puhul esineb just see õiguslik alus, mille alusel eksami kohustus tuleneb.

Eelnõu § 1 lõikes 3 sätestatakse: „Määrust ei kohaldata relvaseaduse § 83²⁵ lõikes 5 sätestatud laskemoona või lahingumoonaga käitlemisega seotud kvalifikatsiooni hindamisel.“ Määrust ei kohaldata relvaseaduse § 83²⁵ lõikes 5 nimetatud juhtudel. Tegemist on selgelt sõnastatud negatiivse normiga, mis välistab topelt-reguleerimise ja õigusselgusetuse. Selle lõike kohaldamisel tuleb Politsei- ja Piirivalveametil veenduda, kas eksamineeritav kuulub relvaseaduse § 83²⁵ lõike 5 reguleerimisalasse.

Vastavalt [lõhkematerjaliseaduse \(LMS\) § 22 ja § 23](#) kasutatakse vastutava isiku pädevuse tõendamiseks kutsetunnistust või Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti antud pädevustunnistust. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet korraldab vajadusel ka eksami või

hindab väljaõppe ja kogemuse põhjal pädevust ilma eksamita. Välisriigis omandatud pädevust tunnustab samuti Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet.

Pädevustunnistus kehtib kuni viis aastat ja seda saab pikendada, kui kompetentsus on säilinud ning on läbitud nõutav täiendusõpe. Tunnistus võib kehtetuks muutuda, kui isik ei tööta valdkonnas, rikub nõudeid või põhjustab tõsiseid rikkumisi. Teatud juhtudel kehtib taotlemise keeld ühe aasta jooksul.

Eelnõu § 2

Eelnõu §-s 2 reguleeritakse eksami korraldamist.

Eelnõu § 2 lõike 1 kohaselt on eksami ja sellega seotud haldusmenetluse korraldamine Politsei- ja Piirivalveameti pädevuses. See säte tagab, et eksami korraldamise eest vastutav pädev haldusorgan on selgelt kindlaks määratud. Politsei- ja Piirivalveamet teostab riiklikku järelevalvet relvaseaduse rakendamise üle ning seetõttu on ka vastutava isiku teadmiste kontroll nende ülesandeks.

Eelnõu § 2 lõike 2 kohaselt koostab eksamiülesanded ja –vastused ning hindamisjuhendi Politsei- ja Piirivalveamet, kaasates Kaitseväge ja Kaitsepolitsei ameti esindajad. Politsei- ja Piirivalveamet, kaasates Kaitseväge ja Kaitsepolitsei ameti esindajaid, vaatab eksamiülesanded ja –vastused ning hindamisjuhendit üle iga-aastaselt. Politsei- ja Piirivalveamet võib moodustada eksamiküsimuste ja –vastuste ning hindamisjuhendi koostamiseks töögrupi või ametisisese komisjoni, mille koosseisu kuuluvad eksamist puudutatud ametkondade – lisaks Politsei- ja Piirivalveametile ka Kaitsepolitsei ameti ja Kaitseväge – esindajad. Nii on võimalik kõigi puudutatud ametkondade huvidega arvestada ning eksamitöö tagab vajalike teadmiste kontrolli kõigi kolme ametkonna aspektist. Töörühma, komisjoni või muu tööorgani moodustamine on Politsei- ja Piirivalveameti, kui eksami korraldaja, ülesanne, milleks ei pea eraldi volitust andma. Lisaks määruses sõnaselgelt nimetatud ametitele võib Politsei- ja Piirivalveamet vajadusel kaasata ka muid asjatundjaid ja teiste asutuste esindajaid, kuid Kaitsepolitsei amet ja Kaitseväge peavad olema esindatud.

Eelnõu § 2 lõike 3 kohaselt avaldatakse hindamisjuhised Politsei- ja Piirivalveameti veebilehel. Hindamisjuhendi avaldamise eesmärk on tagada, et kõik isikud, kes plaanivad eksamit sooritada, ning eksami juba sooritanud isikud, kes soovivad kontrollida oma hindamise õiguspärasust, saavad hindamisjuhendiga vaevata ja viivitamatult tutvuda – ilma vajaduseta esitada selleks eraldi teabenõuet.

Hindamisjuhend täidab kaht rolli:

- eksamikomisjonile suunatud osa (nt juhised hindamisele ja eksami läbiviimisele) on käsitletav halduseeskirjadena, mis suunavad haldusorgani sisetegevust;
- eksamineeritavatele suunatud osa (nt nõuded käitumisele eksami ajal) on käsitletav üldkorraldusena, kuna need on üldkohaldatavad ja mõjutavad vahetult isikute õigusi ja kohustusi.

Hindamisjuhendi avalikustamine veebilehel tagab läbipaistvuse ning välistab vajaduse edastada neid igale taotlejale ja eksamineeritavale. See lihtsustab menetlust ja tagab õigusselguse nii eksami korraldajale kui ka eksamil osalejale. Siiski võiks hea haldustava järgimisel eksami toimumise ajast teavitamisel viidata, et eksamit puudutav info on saadaval vastaval veebilehel.

Eelnõu § 3

Eelnõu § 3 lõike 1 kohaselt moodustatakse eksamikomisjon Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori käskkirjaga või tema volitatud ametniku kirjaliku otsusega. Eksamikomisjonis on vähemalt kaks liiget, kellest üks on eksamikomisjoni esimees. Komisjoni liikmeks võib nimetada ka teise ametiasutuse esindaja. Eksamikomisjon on Politsei- ja Piirivalveameti tööorgan, mille ülesanne on eksam läbi viia ja hinnata eksamitööd vastavalt hindamisjuhendile. Eksamikomisjoni kuuluvad

vähemalt esimees ja üks liige. Eksamikomisjoni liikmed määrab kindlaks Politsei- ja Piirivalveamet kaalutlusõiguse alusel.

Eelnõu § 3 lõike 2 kohaselt *peab eksamikomisjoni liige tundma sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivaid õigusakte ning eksami vastuvõtmise metoodikat*. Eksamikomisjoni liikmed ei koosta küll eksamiküsimusi ega –vastuseid, kuid peavad teadma sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivaid õigusakte niivõrd, et oskaksid vastata eksami käigus eksamineeritavate küsimustele eksamiküsimuste ja vastusevariantide kohta.

Eelnõu § 4

Eelnõu §-s 4 reguleeritakseksamile lubamise tingimusi ja korda.

Eelnõu § 4 lõike 1 sätestatakse, etksamile lubatakse füüsiline isik, kes töötab või asub tööle sõjarelva ja relvasüsteemi käitleva ettevõtja ettevõttes või osutab võlaõigusliku lepingu alusel sõjarelva ja relvasüsteemi käitlevale ettevõtjale vastutava isiku ülesannetele vastavat teenust, ning kelle vastavust relvaseaduse § 83²⁵ lõikes 2 sätestatud tingimustele on eelnevalt kontrollitud. Sätte eesmärk on piirataksamile pääsevate isikute ringi üksnes nendega, kes on tegelikult seotud vastutava isiku ülesannete täitmisega.

Sätte kohaselt lubatakseksamile ainult füüsiline isik, kes:

- **töötab või asub tööle** sõjarelva või relvasüsteemi käitleva ettevõtja juures või
- **osutab teenust** vastutava isiku ülesannetega seotud tööks võlaõigusliku lepingu alusel, ning
- **kelle vastavust** relvaseaduse § 83²⁵ lõikes 2 toodud tingimustele on eelnevalt kontrollitud.

See tähendab, etksamit ei saa sooritada iga soovija, vaid ainult need, kes on töö- või teenussuhtes või muus lepingulises suhtes sõjarelva või relvasüsteemi käitleva ettevõtjaga. Rakendamisel tuleb Politsei- ja Piirivalveametil hinnata töö- või teenussuhet või muud lepingulist suhet ja selle seotust vastutava isiku ülesannetega taotluse andmete alusel.

Vastutava isiku muudele seaduse nõuetele vastavus tehakse kindlaks eraldi haldusmenetluses ja, kui taotleja ei ole veel esitanud uut tegevusloa taotlust, millega jätkab senine vastutav isik või majandustegevuse seadustiku üldosa seadus § 30 lg 1 kohast teadet uue vastutava isiku kaasamiseks, tuleb seda teha ningksamit saab taotleda pärast vastava taotluse lahendamist või vähemalt peale teise haldusmenetluse raames tehtava taustakontrolli tulemuse selgumist.

Eelnõu § 4 lõikes 2 sätestatakse, etksamile lubamiseks esitab sõjarelva ja relvasüsteemi käitlev ettevõtja kirjalikus vormis taotluse Politsei- ja Piirivalveametile. Menetluse kord on reguleeritud selliselt, et taotluse esitab sõjarelva ja relvasüsteemi käitlev ettevõtja, kellel on töö- või muu võlaõiguslik suhe vastutava isikuga. See tagab, etksamile suunatakse üksnes need inimesed, kellega sõjarelva ja relvasüsteemi käitlev ettevõtja on sõlminud või kavatseb sõlmida töölepingu või võlaõigusliku lepingu vastutava isiku ülesannete täitmiseks. Isiku enda nõusolekut Politsei- ja Piirivalveameti poolt eraldi ei küsita, vaid see nõusolek tuleneb temaga sõlmitud töö- või võlaõiguslikust lepingust. Isiku vastavust vastutava isiku nõuetele hinnatakse väljaspoolksamile lubamise haldusmenetlust ettevõtja poolt või tema majandustegevuse suhtes toimivas riikliku järelevalve meetme kohaldamise haldusmenetluses. Sättes on kehtestatud taotluse esitamise kohustus ning taotlusele esitav vorminõue – taotlus tuleb esitada kirjalikus vormis. See tagab haldusmenetluse läbipaistvuse ja kontrollitavuse. Politsei- ja Piirivalveamet peab taotluse registreerima ja säilitamaksamiga seotud haldusmenetluse materjalides.

Eelnõu § 4 lõikes 3 kohaselt tuleb vastutava isikuksamile lubamiseks esitatavas taotluses esitada järgmised andmed: 1) haldusmenetluse seaduse § 14 lõikes 3 nimetatud andmed; 2) eksamineeritava nimi ja isikukood, ülesannete kirjeldus ning kontaktandmed. Haldusmenetluse seadustiku (edaspidi HMS) § 14 lg 3 kohaselt peab kirjalik taotlus sisaldama: 1) esitaja nime; 2) taotluse selgelt sõnastatud

sisu; 3) taotluse esitamise kuupäeva ja taotleja allkirja; 4) haldusakti või muu dokumendi kättetoimetamise soovitatavat viisi ning selleks vajalikke kontaktandmeid; 5) muid õigusaktidega ettenähtud andmeid. Lisaks on vaja taotluses esitada eksamineeritava nimi ja isikukood, ülesannete kirjeldus ning kontaktandmed. Eksamineeritava isikukoodi on vaja selleks, et eksamile ilmunud isik oleks võimalik üheselt tuvastada ja väljastada eksami kohta tunnistus. Eksamineeritava ülesannete kirjeldust on vaja selleks, et hinnata, kas ülesanded vastavad vastutava isiku ülesannetele ja on alust tema eksamile lubamiseks. Eksamineeritava kontaktandmed on eelkõige telefoninumber ja e-postiaadress, et eksamikomisjon saaks võtta vajadusel eksamineeritavaga ühendust, kui eksami korraldusega seoses midagi muutub. Samuti on kontaktandmeid Politsei- ja Piirivalveametil vaja, et edastada isikule teade eksamile lubamise ja selle aja või keeldumise kohta, samuti selleks, et saata eksami positiivse läbimise korral tunnistus.

Eelnõu § 4 lõike 4 kohaselt tuleb taotlusele lisada riigilõivu tasumist tõendav dokument. Riigilõivu tasumise kontrollimise kiirendamiseks on vaja esitada ka maksekorraldus või muu tõend riigilõivu tasumise kohta.

Eelnõu § 4 lõikes 5 sätestatakse, et Politsei- ja Piirivalveamet lahendab taotluse 10 tööpäeva jooksul ning teatab taotlejale ja eksamineeritavale eksami toimumise aja või toimetab kätte keeldumise. Eksamile lubamise kohta eraldi haldusakti välja ei anta, vaid eksamineeritavale ja taotlejale tehakse teatavaks eksami toimumise aeg. Kui eksamineeritav ei vasta eksamile lubamise tingimustele, jätab Politsei- ja Piirivalveamet taotluse rahuldamata. Vastavalt HMS § 43 lõikele 2 tuleb taotluse rahuldamata jätmise korral anda keeldumine, mis vastab haldusakti tunnustele. Vastavalt HMS § 62 lõikele 5 isikule, kelle taotlus haldusakti andmiseks jäetakse rahuldamata, tehakse kättetoimetamisega teatavaks haldusakti andmisest keeldumine. Määruses täpsustatakse, et lisaks taotlejale tehakse keeldumine teatavaks ka eksamineeritavale.

Eelnõu § 4 lõike 6 kohaselt, kui eksamineeritav ei saa määratud ajaks eksamile ilmuda, peab ta sellest Politsei- ja Piirivalveametit teavitama vähemalt kolm tööpäeva enne eksamiks määratud kuupäeva kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Hilisema teavitamise korral eksamiaega ei muudeta, välja arvatud juhul, kui hilisem teavitanud on tingitud isiku ootamatust haigestumisest või muust asjaolust, mida isik ei saanud mõjutada, ja mõistlikkuse põhimõttest lähtudes ei saanud selle asjaoluga arvestamist või selle vältimist isikult oodata ning ta esitab selle kohta Politsei- ja Piirivalveametile asjakohase tõendi. Eksamile ilmunust takistavast asjaolust teatamine on vajalik, et Politsei- ja Piirivalveamet saaks eksami korraldamist planeerida. Kui isik teatab ette, et ei saa eksamile ilmuda, või puudub eksamilt mõjuval põhjusel, siis saab ta sooritada eksami uuel Politsei- ja Piirivalveameti poolt määratud ajal.

Eelnõu § 4 lõike 7 kohaselt, kui eksamineeritav ei ilmu eksamile või ta ei ole oma eksamile mitteilmumisest ettenähtud aja jooksul Politsei- ja Piirivalveametit teavitanud, loetakse eksam mittesooritatuks ning eksami eest tasutud riigilõiv kasutatuks. Eksami protokoll märgitakse „eksamile mitte ilmunud”. Kui eksamineeritav ei ole õigeaegselt teatanud, et ta ei saa eksamile tulla, loetakse eksam mittesooritatuks. Sellisel juhul võimaldatakse eksamineeritavale korduseksam juba makstud riigilõivu eest sama taotluse menetlemise raames. Kui isik tahab eksamit sooritada, siis peab taotleja esitama uue taotluse ja maksma uuesti riigilõivu.

Eelnõu § 5

Eelnõu §-s 5 reguleeritakse eksami ulatust. Eksami ulatus määrab kindlaks, milliseid küsimusi üldse eksami käigus hinnatakse. Eksam peab hõlmama teadmisi sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivatest õigusaktidest. Sätte rakendamisel peab komisjon koostama küsimused nii, et need hõlmaksid ainult sõjarelva ja relvasüsteemi käitlemist reguleerivaid õigusakte, tagaksid adekvaatse ja ajakohase teadmiste hindamise ning küsimuste põhjal oleksid eksamineeritava teadmised hinnatavad.

Eksami sisu ja küsimuste raskusaste peavad olema kooskõlas hinnatava kompetentsi tasemega. Antud juhul hinnatakse pelgalt faktiteadmisi, mitte oskusi, arusaamist või analüütilist võimekust. Sellest tulenevalt tuleb eksami koostamisel vältida küsimusi, mis eeldaksid kõrgema taseme oskusi, nagu:

- mõistmine – õigusaktide sisuline tõlgendamine;
- rakendamine – normide kasutamine hüpoteetilistes olukordades;
- analüüs – seaduste sisu võrdlemine või loogiline seostamine.

Selliste oskuste hindamine ei kuulu eksami eesmärkide hulka ja ületaks määruse § 5 alusel kehtestatud eksami ulatust.

Eelnõu § 6

Eelnõu § 6 reguleeritakse eksami läbiviimist ja eksamineeritava teadmiste hindamist.

Eelnõu § 6 lõikes 1 kohaselt on eksam kirjalik test. Eksami vastuvõtmisel osalevad komisjoni esimees ja vähemalt üks komisjoni liige. Eksamikomisjon võtab eksami vastu selleks kohandatud ruumis. Sõjarelv ja relvasüsteemi käitleva ettevõtja vastutava isiku eksam korraldatakse sarnaselt relvaeksamiga. See võimaldab neid eksameid viia läbi vajadusel samal ajal ja kasutada politsei ressursi tõhusalt. Seetõttu on määruse tasemel määratud kindlaks, et eksam on kirjalik test, mille vastuvõtmisel osalevad vähemalt eksamikomisjoni esimees ja üks liige.

Eelnõu § 6 lõikes 2 kohaselt võib eksamil kasutada käesoleva määruse § 2 lõikes 2 sätestatud hindamisjuhendis määratud või lubatud seadmeid ja abimaterjale. Eelkõige puudutab see arvuti või paberi kasutamist, Riigi Teataja või teiste veebilehtede kasutamist jms. Hindamisjuhendis võib määrata, et eksamil ei või kasutada üldse muid abivahendeid, peale paberi ja pliiatsi, kui eeldatakse, et eksamineeritav peab oskama vastata küsimustele peast. Kui eksami sooritamisel on nähtud ette õigusaktide kasutamine, siis täpsustatakse, kas eksamineeritavatele antakse väljatrükk, võimaldatakse kasutada arvutisse salvestatud faili või kasutada veebi kaudu Riigi Teatajat.

Eelnõu § 6 lõikes 3 kohaselt on testis 10 - 20 valikvastustega küsimust. Eksami sooritamiseks on aega 30 - 60 minutit. Eelnõus kavandatakse eksam valikvastustega küsimustega testi vormis teooriaeksamina. Määruses on antud küsimuste hulga vahemik ja ajavahemik, mille jooksul tuleb eksam sooritada. Konkreetse küsimuste hulga ja eksami täpse ajalise kestvuse määrab Politsei- ja Piirivalveameti moodustatav komisjon eksami hindamisjuhendis. See peaks andma piisava ülevaate, kas isikul on vastutava isikuna töötamiseks vajalikud teadmised sõjarelv ja relvasüsteemi õigusaktidest.

Eelnõu § 6 lõikes 4 kohaselt loetakse eksam soorituks, kui eksamineeritav on vastanud testi küsimustest õigesti vähemalt 80 protsendile küsimusele. Ettenähtud aja jooksul vastamata jäänud küsimused loetakse valesti vastatuks. Eksami hindamine kavandatakse sisendipõhisena selliselt, et eksam on sooritatud, kui vastatud on eksamiks ettenähtud aja jooksul 80% küsimustest õigesti. Sõltuvalt eksami hindamisjuhendist võib see tähendada, et osaliselt valesti vastatud küsimuste eest saab ka punkte (nt kui mitme õige vastuse korral on enamus variante õigesti vastatud, siis võib ka selle vastuse eest punkte saada). Politsei- ja Piirivalveameti moodustatud komisjon määrab täpselt kindlaks, kuidas eksamiküsimusi hinnatakse ja kui palju punkte iga osaliselt või täielikult õigesti vastatud küsimuse eest on võimalik saada või kas osaliselt õigesti vastatud küsimused loetakse õigeks või valeks.

Eelnõu § 6 lõike 5 kohaselt, kui eksamineeritaval ei ole kaasas isikut tõendavat dokumenti, ta on ilmselgelt joobes või esineb muu eksamineeritava eksamile lubamist takistav mõjuv põhjus, siis ei lubata eksamineeritavat eksamile. Kui eksamineeritav ei pea kinni eksamikorrast, võib eksamikomisjon keelata eksamineeritaval eksami jätkamise ning eksam loetakse mitte soorituks (eksamilt kõrvaldamine). Eksamilt kõrvaldamine on formaalne otsus, mille tõttu eksamineeritaval ei võimaldata üldse sellel päeval eksamitööd kirjutada. Eksamineeritava teadmisi seetõttu eksamilt kõrvaldamise korral ei hinnata.

Eelnõu § 6 lõike 6 kohaselt, kui eksamineeritavat ei lubatud eksamile, eksamineeritav kõrvaldati eksamilt või ta ei sooritanud eksamit positiivsele tulemusele (edaspidi eksami mittesooritamine), võib ta sooritada ühe korduseksami. Korduseksami toimumise aja määrab eksamikomisjoni esimees. Korduseksam võib toimuda mitte varem kui viis tööpäeva pärast eksami mittesooritamist.

Korduseksam on sama eksami sooritamise uus katse. Korduseksam loetakse samaks eksamiks, millele eksamineeritav algselt lubati, ning talle võimaldatakse sama menetluse raames uus katse eksamit sooritada. Määruses ei eristata, mis põhjusel isik algset eksamit ei sooritanud – kas ta ei ilmunud mõjuva põhjuseta eksamile, teda ei lubatud eksamile või ta kõrvaldati eksamilt. Korduseksami võib sooritada ka eksamineeritav, kes sooritas eksami puudulikule tulemusele ehk vastas alla 80% küsimustest õigesti. Sellisel juhul on eksamineeritaval võimalik korduseksamiks oma teadmisi parandada või eksami sooritamise oskust parendada, et sooritada eksam uuel katsel positiivsele tulemusele. Korduseksamile lubatakse ühe korra. Kui eksamineeritav ei soorita ka teisel katsel eksamit positiivsele tulemusele, teda ei lubata eksamile või kõrvaldatakse eksamilt, peab sõjarelvva või relvasüsteemi käitlev ettevõtja taotlema uuesti eksamineeritava eksamile lubamist ning maksma uuesti riigilõivu.

Kui eksamineeritav on teavitanud eksamikomisjoni, et ta ei saa eksamile tulla takistuse tõttu või puudub mõjuval põhjusel (vt määruse § 4 lg 6), siis eksamineeritavale määratav uus eksami aeg ei ole korduseksam, vaid esmane eksami sooritamine. Sellisel juhul saab isik sooritada eksami uuel katsel ilma, et uut taotlust peaks esitama või riigilõivu juurde maksma.

Eelnõu § 6 lõike 7 kohaselt teatatakse eksamitulemusest eksamineeritavale suuliselt kohe pärast vastuste kontrollimist ja see fikseeritakseksamiprotokollis.

Eelnõu § 6 lõike 8 kohaselt koostab eksamikomisjon eksamil osalenud taotlejate kohtaksamiprotokoll. Eksamiprotokoll märgitakse taotleja osalemine eksamil, taotleja kõrvaldamine eksamilt ja eksamitulemus, samuti põhjendused ulatuses, mis võimaldavad hindamisotsust kontrollida. Eksamiprotokoll kantud hindamisotsus ja selle põhjendus moodustavad eksamineeritava suhtes antava haldusakti, mis peab vastama HMS § 55 ja § 56 sätestatud haldusakti tunnustele, st sisaldama õiguslikku ja faktilist alust ning kaalutlusi.

Eelnõu § 7

Haldusaktiks, mis reguleerib eksamineeritava õigusi, onksamiprotokollis määratud hindamistulemus. Kui taotleja või eksamineeritav leiab, et eksami läbiviimise käigus võiksamiprotokollis määratud hindamisotsusega rikutakse tema õigusi, võib ta esitada vaide HMS-is sätestatud tingimustel ja korras. Vaie esitatakse ja lahendatakse HMS-is sätestatud korras ning käesolev säte üksnes viitab sellele korrale. Säte on vajalik, et seostada eksami läbiviimine ja hindamine HMS-iüldise regulatsiooniga, kuid ei loo erandit üldisest vaide esitamise korrast.

Vaiet lahendavaks haldusorganiks on HMS § 73 lõike 3 kohaselt Politsei- ja Piirivalveamet ise. Kui vaie puudutab eksamiküsimusi, siis võib olla vaja kaasata ka neid asutusi, kes osalesid eksamiküsimuste ja –vastuste ning hindamisjuhendi koostamisel. **Eelnõu § 7 lõike 2** kohaselt võib Politsei- ja Piirivalveamet kaasata määruse § 2 lõikes 2 nimetatud asutuse vaidemenethusse, kui vaie puudutab eksamiküsimusi ja -vastuseid või hindamisjuhendit. Nii on tagatud, et ka vaide lahendamisel on kaasatud puudutatud asutused ning nende eriteadmised.

Eelnõu § 8

Eelnõu § 8 lõike 1 kohaselt väljastab Politsei- ja Piirivalveametksamiprotokoll alusel eksami positiivsele tulemusele sooritanud eksamineeritavale tõendi. Politsei- ja Piirivalveamet väljastab tõendi üksnes positiivsele tulemusele sooritanud eksamineeritavale. Tõend ei ole haldusakt, vaid

haldusdokument, mis tõendab haldusakti andmist. Haldusaktiks, mis isiku õigusi reguleerib, on eksamiprotokolli kantud eksamitulemus.

Eelnõu § 8 lõike 2 kohaselt peavad tõendil olema eksamineeritava nimi ja isikukood, eksamitulemus, eksami sooritamise kuupäev ja eksamikomisjoni esimehe allkiri.

Eelnõu § 8 lõike 3 kohaselt saadetakse tõend e-posti teel eksamineeritavale ja taotlejale. Tavapäraselt tehakse eksamineeritavale eksamitulemus teatavaks kohe pärast eksamitöö kontrollimist. Eksamiprotokolli koostamine ja tõendi vormistamine võtavad mõned päevad aega. Seetõttu on lihtsam saata eksamineeritavale ja taotlejale tõend e-posti teel.

Eelnõu § 9

Eelnõu § 9 reguleeritakse määruse rakendamist. Politsei- ja Piirivalveamet korraldab esimese eksami hiljemalt kuue kuu jooksul alates eelnõukohase määruse jõustumisest. Suhteliselt pikk rakendamise aeg võimaldab Politsei- ja Piirivalveametil valmistada ette eksamiküsimused ja –vastused ning hindamisjuhendi ning eksamiks ettevalmistamiseks muud abimaterjalid, nt kordamisküsimused või –ülesanded jms. Samuti on pikem jõustumise aeg vajalik selleks, et vastutavad isikud saaksid eksamiks valmistuda.

Eelnõukohase määruse jõustumise ajal sõjarelva ja relvasüsteemi käitleva ettevõtja ettevõttes töötav või võlaõigusliku lepingu alusel teenust osutav vastutav isik peab saama mõistliku aja eksamiks valmistumiseks enda põhitöö kõrvalt. Selleks on määruse eelnõus nähtud ette, et hetkel töötav vastutav isik peab sooritama eksami ühe aasta jooksul eelnõukohase määruse jõustumisest. Kui vastutav isik ei saanud mõjuval põhjusel käesoleva lõike esimeses lauses nimetatud tähtaja jooksul eksamit sooritada, siis võib Politsei- ja Piirivalveamet eksami sooritamise tähtaega pikendada. Selle tähtaja jooksul ei loeta vastutavat isikut, kes ei ole eksamit sooritanud, nõuetele mitte-vastavaks.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei oma puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

4.1. Ühtne ja siduv eksamikord sõjarelvade käitlemise eest vastutavatele isikutele

Kirjeldus. Määrus kehtestab selge korra, mille alusel hinnatakse sõjarelvi ja relvasüsteeme käitlevate ettevõtete vastutavate isikute teadmisi ja pädevust seoses sõjarelvade ja relvasüsteemide regulatsiooniga. See muudab senise praktika ühtlasemaks ja tagab, et kõik vastutavad isikud läbivad standardiseeritud teadmiste kontrolli.

Mõju sisu. Kavandatav muudatus loob õigusselge ja ühtlustatud aluse teadmiste hindamiseks ning välistab senise ebaühtlase tõlgenduse või praktika. Kõik isikud peavad läbima standardiseeritud teadmiste kontrolli, mis vähendab halduslikku meelevaldsust ning parandab siseturvalisust.

Sihtrühm. Vastutavad isikud

Mõju olulisus. Mõju ei ole oluline, kuna ei pane täiendavate teadmiste omandamise kohustust, vaid üksnes kontrollitakse nende teadmiste, mis tööülesannete täitmiseks peavad olemas olema, omandamist enne tööle asumist.

Järeldus. Muudatus tagab riikliku julgeoleku ja avaliku korra huvides nõuetekohase teadmiste kontrolli ning ettevõtjate tegevuse õiguspärasuse isikuid kõige vähem koormaval tõhusal viisil.

4.2. Politsei- ja Piirivalveameti kui eksami korraldaja määramine

Kirjeldus. Määruses sätestatakse selgesõnaliselt, et eksamit korraldab ja eksamiga seotud haldusmenetluse viib läbi Politsei- ja Piirivalveamet. See loob õigusliku aluse ametile eksamite tehniliseks ja sisuliseks korraldamiseks ning eksamikomisjoni moodustamiseks.

Mõju sisu. Politsei- ja Piirivalveameti määramine keskseks korraldavaks asutuseks välistab vastutuse killustatuse, tagab haldusmenetluse läbipaistvuse ja loob selge institutsionaalse raamistikku.

Sihtrühm. Politsei- ja Piirivalveamet (rakendaja)

Mõju olulisus. Mõju puudutab ainult Politsei- ja Piirivalveametit. Olulisus on keskmine, kuid mõju halduspraktikale on positiivne. Riskiks võib olla täiendav töökoormus Politsei- ja Piirivalveametile, ent see on maandatav organisatsioonisisese ressursside planeerimisega.

Järeldus. Määrus määrab selgelt vastutava haldusorgani, kelle pädevuses on lahendada kõiki eksami korraldamisega seotud küsimusi.

4.3. Eksamiprotsessi läbipaistvus ja isiku õiguste tagamine

Kirjeldus. Määrus toob kaasa selged nõuded eksami ülesehitusele, hindamiskriteeriumide avaldamisele ning dokumenteerimisele. Samuti sätestab see eksamile pääsemise, mittesooritamise, eksamilt kõrvaldamise ja tõendi väljastamise tingimused. Selline regulatsioon suurendab läbipaistvust, kaitseb taotleja õigusi ja võimaldab vajadusel eksamitulemusi vaidlustada.

Mõju sisu. Eksamite korraldus muutub selgemaks, arusaadavamaks ja vaidlustatavaks. Sihtrühma õigusi tugevdavad sätestatud eksamiteade, dokumenteerimine ja põhjendatud otsused. See tagab õiguspärase ootuse ja haldusmenetluse õiguskaitse tagatiseid.

Sihtrühm. Eksamil osalevad isikud

Mõju olulisus. Mõju eksamil osalevate isikute õigustele on keskmine. Eksamil osalev isik saab ette näha, kuidas teda hinnatakse ja kuidas hinne kujuneb. Sellest lähtuvalt oskab paremini eksamiks ette valmistuda ning mõistab paremini hinnangut oma sooritusele.

Järeldus. Muudatus tugevdab õigusselgust, läbipaistvust ja usaldust eksami läbiviimise ja hindamise suhtes.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine eeldab järgmisi tegevusi:

- Eksamikorralduse süsteemi loomine ja juurutamine Politsei- ja Piirivalveametis, sealhulgas eksamite ettevalmistamine ja eksamikomisjoni moodustamine ja menetlustoimingute läbiviimine.
- Eksami küsimuste ja vastuste, hindamisjuhiste ja vajalike dokumentide (vormid, teated, protokollid) koostamine, mille viib läbi Politsei- ja Piirivalveamet koostöös Kaitseväge ja Kaitsepolitseiametiga.
- Eksami korralduslike toimingute läbiviimine vähemalt kaks korda aastas, sh logistika, eksamiruumi tagamine ning järelevalve.
- Eksamitulemuste haldamine, dokumenteerimine ja tõendite väljastamine.
- Infovahetuse ja juhendmaterjalide koostamine sihtrühmale (nt kodulehe info, korduma kippuvad küsimused, taotluse juhend).

Määruse rakendamine toob kaasa töökoormuse kasvu Politsei- ja Piirivalveametis, mis avaldub tööaja ja personaliressursi vajaduses eksamite ettevalmistamiseks ja läbiviimiseks.

Määruse rakendamisel kaasnevaks tuluks on eksamitõendi andmise, eest makstava riigilõivu. Määruse rakendamisega kaasnevaks kuluks on eelkõige eksami korraldamise ja läbiviimisega seotud personalikulud, mis kaetakse eelduslikult osaliselt riigilõivu laekumisest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras. Haldusmenetluse seaduse § 93 lõike 2 kohaselt hakkab määrus kehtima (jõustub) kolmandal päeval pärast kehtivas korras avaldamist, kui seaduses või määruses endas ei ole sätestatud hilisemat tähtpäeva.

7. Eelnõu koostamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu on saadetud koostamiseks Siseministariumile ja Rahandusministariumile ning arvamuse avaldamiseks Kaitsevägele, Kaitsepolitseiametile ja Politsei- ja Piirivalveametile. Koostamise kõigus märkusi ei esitatud